

УДК 378.016: [37:004]

Л.Л. Коношевський, О.Л. Коношевський
м. Вінниця, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Постановка проблеми. Нині, в умовах переходу від однієї соціально-економічної системи до іншої в нашому суспільстві змінюється звичний уклад життя, великого значення набуває професійна компетентність (ПК) фахівців різних сфер і рівнів виробничого та суспільного життя. Актуальним є питання про конкурентоспроможності фахівців, що випускаються ВНЗ. Це безпосередньо стосується і працівників освітньої сфери. В зв'язку з цим академік НАПН України Н.Г. Ничкало зазначає: «Нова доба, в яку вступило людство з початку століття і третього тисячоліття, потребує розробки нетрадиційних експериментальних методик, опрацювання шляхів їх творчого поєднання з усталеними дослідницькими методами і методиками наукового пошуку. Це зумовлюється народженням нового знання, відповідно появою нових матеріалів, технологій, техніки й засобів зв'язку. ... В інформаційному суспільстві створюються нові можливості для реалізації міжнародних і регіональних проектів, для використання комп'ютерних технологій у дослідницькій діяльності» [15, с. 21]. В сучасному світі технологічних змін і зростання конкуренції на ринку праці необхідність професійного розвитку, можливість йти в ногу з технічним прогресом є вкрай необхідною. Сучасна педагогічна освіта має бути спрямована на підготовку компетентних і висококваліфікованих педагогічних фахівців.

У матеріалах щодо модернізації освіти проголошується компетентнісний підхід як одне з важливих концептуальних положень оновлення її змісту. Багато ідей компетентнісного підходу з'явилися в результаті вивчення ситуації на ринку праці та в результаті визначення тих вимог, які складаються на ньому стосовно фахівця. Однією з основних цілей освіти є підготовка кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Аналіз попередніх досліджень. Необхідність розгляду проблем освіти з точки зору компетентнісного підходу викликана загальноєвропейською й світовою тенденцією інтеграції, глобалізації світової економіки, стандартизацією європейської освіти на засадах Болонської угоди. Істотним, як зазначає І. Зимня, є й той факт, що універсалізація перетворень у галузі освіти, забезпечення студентської й викладацької мобільності, міжнародне визнання ступенів, уведення освітніх кредитів, – все це передбачає також певну термінологічну уніфікацію. Це стосується й поняття компетентності [8, с. 9]. Окрім того, необхідність уведення поняття компетентності й компетентнісного підходу в освіті визначається зміною освітньої парадигми – сукупності переконань, цінностей, технічних засобів тощо.

Отже, формування компетентності фахівця входить у загальний контекст формування особистості. Тому важливим аспектом розуміння компетентності є її *оцінно-світоглядна спрямованість*, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільного розвитку праці. Тут враховується здатність людини давати кваліфіковані судження, приймати адекватні та відповідні рішення в проблемних ситуаціях, планувати і здійснювати дії, котрі приводять до раціонального й успішного досягнення поставлених цілей. Тому під компетентністю може розумітися стійка здатність виконувати певний вид діяльності, котра включає такі аспекти, як: глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і розв'язуваних проблем; гарне знання досвіду, який є в цій галузі, активне оволодіння його найліпшими досягненнями; вміння обирати засоби та способи дії, адекватні конкретним обставинам місця й часу; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність

навчатися на помилках і вносити корективи в процес досягнення цілей. Такий підхід окреслюється як *діяльнісний* у межах котрого поєднуються, зокрема, поняття «компетентність» і «готовність», які визначаються не як тотожні, а як зв'язок між внутрішнім потенціалом та реальним його втіленням (внутрішньою сутністю й зовнішнім виявом) [13]. Отже, ПК може розумітися як один із структурних компонентів *професійної готовності до конкретного виду діяльності* [5].

Тому деякі науковці вважають, що освіта, зрештою, має не просто дати особистості певні знання, вміння і навички, а й сформувати її компетентність [4]. Термін «компетентність» має кілька переваг: він одним словом називає тріаду «знання, вміння та навички»; він найдоцільніший щодо визначення реального рівня підготовки випускника як фахівця. Компетентність передбачає постійне оновлення знань, оволодіння новою інформацією для розв'язання професійних завдань у сучасних умовах. Іншими словами, компетентність – це здатність до актуального виконання діяльності, що вимагає як змістовних (знання), так і процесуальних (уміння) компонентів [1].

ПК майбутнього фахівця – це не просто сума знань, умінь і навичок. Її поняття включає як когнітивну й діялісну складові, так і мотиваційну, етичну та соціальну. В загальному випадку сучасний професійно компетентний фахівець – це знаюча, інтелектуальна, готова до пізнання та творчої діяльності, культурна, комунікативна, грамотна людина, котра вміє ефективно використовувати сучасні досягнення науково-технічного прогресу в своїй професійній діяльності [10, с. 332].

На відміну від терміну «кваліфікація», це поняття включає разом із суто професійними знаннями й уміннями, що характеризують кваліфікацію, такі якості, як ініціативність, комунікативні здібності, уміння навчатися, логічно мислити, здобувати і переробляти інформацію [18, с. 130-131].

На наш погляд, – зазначає І. Зель, – під ПК учителя слід розуміти глибоке знання педагогом навчально-виховного процесу, сучасних проблем педагогіки, психології та предмета викладання, а також уміння застосовувати ці знання у своїй повсякденній практичній роботі. Професійно компетентний учитель – це той, хто здатний здійснювати педагогічну діяльність, педагогічне спілкування на досить високому рівні, досягаючи, позитивних результатів навчання й виховання. Компетентний фахівець може і має бути підготовлений упродовж навчання у педагогічному ВНЗ, у нього мають бути сформовані всі необхідні для майбутнього вчителя складові ПК [7, с. 311-312].

Широке визначення поняття «компетентності» дає І. Зязюн, характеризуючи його в соціально-педагогічному контексті, допускаючи, що «компетентність як екзистенційна властивість людини є продуктом власної життєтворчої активності людини, ініційованої процесом освіти» [9, с. 11]. «Компетентність, як властивість індивіда, існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей та ін.» [9, с. 17].

У численних психологічних і педагогічних дослідженнях наголошується, що розв'язання проблеми формування компетентного вчителя здатного здійснювати свою діяльність із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), виступає як необхідна умова успішного розвитку інформатизації освіти. Однією з якостей майбутнього вчителя, поряд із високим професіоналізмом, є вміння працювати в сучасному інформаційному освітньому середовищі (ІОС), яке можна розглядати як системно організовану сукупність інформаційних ресурсів, організаційно-методичних, технічних і програмних засобів для реалізації освітньої діяльності. ІОС забезпечує оперативний доступ до навчальної і педагогічної інформації та здійснює освітні наукові комунікації, актуальні для реалізації цілей і завдань педагогічної освіти й розвитку педагогічної науки в сучасних умовах.

Нині проблема особистості педагога як суб'єкта педагогічної діяльності, компетентного та здатного до саморозвитку знаходить віддзеркалення у роботах сучасних науковців. Розвитку ПК присвячені роботи таких українських науковців як Н. Бібік, Л. Ващенко,

О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, В. Петрук, О. Пометун, С. Раков, О. Савченко, С. Трубочеві та ін., а також російських В. Адольфа, Є. Бондаревської, В. Введенського, І. Зимньої, І. Ісаєва, І. Колеснікова, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіна, Н. Пацаренус, В. Сластьоніна, А. Тряпициної та ін.

Актуальні питання розвитку інформатизації суспільства й освіти розглянуті такими науковцями, як А. Андреев, В. Биков, Д. Богданова, І. Булах, Р. Гуревич, А. Гуржій, В. Заболотний, І. Захарова, М. Жалдак, М. Кастельс, В. Клочко, Г. Козлакова, А.М. Коломієць, В. Кухаренко, І. Мархель, Ж. Меншикова, Л. Морська, Є. Мухелашвілі, Є. Полат, І. Роберт, П. Сердюков, С. Сисоєва, О. Співаковський, О. Спірін, Ю. Триус, Е. Хеннер, А. Хуторський, Ю. Шрейдер, Б. Шуневич та ін. Резерви використання в педагогічному процесі можливостей ІОС розкриті такими дослідниками, як А. Андреев, Б. Гершунський, Р. Гуревич, М. Кадемія, Ю. Машбиць, Є. Полат, А. Хуторський, Ю. Шрейдер та ін. Обґрунтовані цими науковцями загальні принципи й методологічні установки створюють базу для розкриття можливостей засобів ІКТ у формуванні ПК майбутніх педагогів.

Виділення нерозв'язаних частин загальної проблеми. Аналіз можливостей ІОС у навчально-виховному процесі ВНЗ показує наявність нині розриву між запитами практики і станом теоретичного знання. До причин цього розриву належить ігнорування наслідків впливу ІКТ на підтримання педагогічної діяльності вчителя, наслідком якого виступає неадекватність наявних підходів до формування ПК педагога в ІОС, не відображають особливості його майбутньої професійної діяльності. В системі підготовки педагогів нині позначилася низка суперечностей між: актуальністю проблеми підготовки професійно компетентних учителів, здатних до ефективного здійснення педагогічної діяльності в ІОС і її недостатньою розробленістю в теорії та практиці; наявними засобами ІОС, які здатні сприяти процесу ефективного формування ПК майбутнього вчителя і відсутністю системних уявлень про можливості їх використання в навчально-виховному процесі; фактичним рівнем сформованості професійної компетентності майбутніх учителів і вимогами державних освітніх стандартів.

Академік НАПН С. Сисоєва вказує на те, що «нині спостерігається тенденція суттєвого збільшення обсягів знань, умінь і навичок, які необхідні фахівцю, хоча термін його професійної підготовки залишається незмінний, а в деяких випадках навіть менший». Розв'язання означеної суперечності науковець вбачає у підвищенні ефективності організації навчального процесу в професійних закладах освіти, «спрямованості його на розвиток тих особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця, які сприяють його творчій, самостійній діяльності, успішній адаптації до нових соціально-економічних реалій» [16, с. 17-18].

Мета статті – виявити, теоретично обґрунтувати вплив ІОС на ефективність процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наявність соціального замовлення на підготовку майбутніх учителів, які володіють необхідним рівнем професійної компетентності в умовах застосування ІКТ, послужило підставою для розроблення нетрадиційних підходів до розв'язання проблеми формування ПК майбутніх педагогів. Одним із таких підходів є практична реалізація можливостей ІОС, призначених для формування ПК майбутніх педагогів.

У межах системи вищої освіти виділяють три компоненти професійної компетентності майбутнього вчителя: *змістовний* – оволодіння знаннями про цілі, зміст, об'єкти і засоби праці вчителя; *технологічний* – оволодіння спеціальними вміннями на підготовчому, виконавському, підсумковому етапах педагогічної діяльності; *особистісний* – оволодіння спеціальними властивостями особистості та характеру, що дозволяють здійснювати навчально-виховний процес і одержувати очікувані результати.

Зміни в інформаційно-комунікаційній інфраструктурі привели до того, що суспільство висуває нові вимоги до шляхів одержання та передавання знань, і тієї ролі, яку відіграє людина в цих процесах. На перший план виходить завдання принципово нового конструювання змісту й організації навчального матеріалу, педагогічної діяльності викладача

і навчальної роботи студента в ІОС.

Нами було виділено роль ІОС у процесі формування ПК. З точки зору структурного підходу було визначено сутність поняття «інформаційне освітнє середовище ВНЗ», розглянуто його склад і зміст. ІОС є складним об'єктом системної природи, котра виступає як певна соціальна спільнота, що розвиває сукупність людських стосунків у контексті соціокультурної адаптації людини до навколишнього світу, наділена інваріантністю, що формує різноманітність різних типів локальних середовищ. Під ІОС вищого навчального закладу ми розуміємо сукупність різних підсистем: інформаційних, технічних і навчально-методичних, які забезпечують навчально-виховний процес, а також учасників навчання.

Професійна компетентність майбутнього педагога формується в процесі одержання студентами як теоретичних знань і практичних навичок, що виробляються в процесі навчання, а також у процесі становлення особистісних якостей, необхідних у майбутній професійній діяльності. Згідно з цим поглядом можна виділити три критерії сформованості ПК педагога: змістовний, технологічний та особистісний. У процесі цього студенти можуть бути умовно розділені за трьома рівнями сформованості ПК (низький, середній, високий).

Ми дійшли висновку про те, що використання ІОС дозволить організувати продуктивну самостійну роботу, забезпечити інтерактивну взаємодію студентів і викладачів, впровадити нові форми науково-дослідницької роботи студентів. Використання нових форм організації навчального процесу на основі ІКТ дозволяє ефективно вибудовувати навчання, керувати ним, одержувати результати згідно із запланованими цілями і розвивати особистості студентів.

Нами була відпрацьована поетапна методика формування ПК майбутніх педагогів в ІОС. Ми дійшли висновку про те, що практична реалізація можливостей ІОС у навчально-виховному процесі ВНЗ сприяла формуванню ПК майбутніх педагогів, ефективність її формування залежить від рівня розвитку ІОС вищого навчального закладу.

В умовах постійної модернізації системи освіти та життєдіяльності фахівця, що все ускладнюється і загалом соціуму підвищуються вимоги до вчителя і в сфері культури та інтелекту особистості, і в сфері розуміння соціальних завдань, вдачі, економіки, і вдосконалення особистісних якостей – доброти, прагнення до духовності, емпатії тощо. В цьому контексті особлива увага приділяється самоосвіті фахівця, «освіта через усе життя», та впровадження ІКТ у процесі післядипломної освіти вчителя на всіх рівнях (спеціально організованому, неформальному, «віртуальному» тощо).

Аналіз наукових досліджень сучасних фахівців свідчить, що професійна діяльність учителя за останні кілька років зазнала значних змін, але зростання професійної майстерності вчителів і якості освіти йде не такими швидкими темпами, як зростає рівень вимог до ПК та кваліфікації педагогічного колективу в новому ІОС.

Огляд психологічної та педагогічної літератури [2; 6; 12; 14] доводить, що поняття «професійна компетентність педагога» визначається як сформованість у праці вчителя трьох складових: педагогічної діяльності (технології праці), педагогічного спілкування (клімат і атмосфера праці), особистості (мотивації, ціннісних орієнтацій) [14]. ПК учителя може бути структурована як система, що включає такі компоненти: *змістовний* – знання теоретичних і методологічних основ предметної галузі освіти, знання психологічних та педагогічних основ сучасної освіти, знання вимог, що висувуються до сучасного вчителя; *технологічний* – методичні, проєктувальні, комунікативні, конструктивні, креативні, оціночні, інформаційні вміння; *особистісний* – ціннісне ставлення до професії, до подій і людей, готовність до прояву особистої ініціативи та подальшого професійного росту.

Формування ПК майбутнього фахівця, за загальноприйнятою думкою, здійснюється через зміст освіти, котрий включає в себе не лише зміст предметної сфери, а й професійні вміння та навички, котрі формуються в процесі оволодіння предметом, а також за допомогою активної позиції студента в соціальному, політичному і культурному житті ВНЗ. Все це в сукупності спрямовано на підготовку майбутнього педагога, здатного до подальшого саморозвитку та самовдосконалення.

В [17] умови формування ПК майбутніх учителів пропонується об'єднати в чотири групи: *організаційно-управлінські* (навчальний план факультету, семестрові графіки, складання розкладу, вироблення критеріїв визначення рівня компетентності, матеріально-технічне оснащення навчального процесу); *навчально-методичні* (відбір змісту занять, інтеграція різних курсів, виділення провідних ідей); *технологічні* (контрольно-оціночні, організація форм активного навчання, визначення груп умінь, що входять до компетентності, використання інноваційних технологій); *психолого-педагогічні* (здійснення діагностики розвитку студентів, система стимулювання мотивації навчання, визначення критеріїв компетентності, рефлексивно-оціночний етап кожного заняття, включення студентів у співуправління).

Спираючись на ці умови, схарактеризуємо потенціал ІОС у формуванні ПК майбутніх учителів. Уперше проблеми інформаційного середовища почали розроблятися Ю. Шрейдером [19], який розглядає інформаційне середовище не лише як провідника інформації, а й як активний початок, що впливає на її учасників. На відміну від інформаційного, під освітнім середовищем найчастіше розуміється середовище конкретного навчального закладу [11]. В терміні «інформаційне освітнє середовище» акцент робиться на інформаційному характері середовища, що передбачає нові технології роботи з навчальною інформацією.

Слідуючи за колективом науковців під керівництвом Є. Полат [3], представимо структуру ІОС у вигляді п'яти взаємозв'язаних частин: ціннісно-цільової, програмно-методичної, інформаційно-знаннєвої, комунікаційної, технологічної. *Ціннісно-цільова частина* включає сукупність цілей і цінностей педагогічної освіти, які можуть бути значущими для досягнення поставленої мети навчання та виховання. *Програмно-методична частина* містить усю необхідну інформацію щодо можливих стратегій, форм і програм підготовки майбутніх учителів. *Інформаційно-знаннєва частина* включає систему знань і вмінь студента, становить основу його професійної діяльності. *Комунікаційна частина* включає форми взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу. *Технологічна частина* включає засоби навчання, які використовуються в ІОС (зокрема, ІКТ, у тому числі використання телекомунікаційних мереж).

У процесі формування ПК відбувається взаємодія всіх частин ІОС. Причому кожна з них відповідає за формування певного компонента ПК.

Загалом дослідження засвідчило, що результативність формування ПК майбутніх учителів підвищується в процесі створення ІОС, яка узгоджується з компонентним складом ПК майбутніх учителів і володіє розвиненою інфраструктурою, що забезпечує масове включення в неї студентів.

У процесі цього важливо враховувати, що етап становлення ПК майбутнього вчителя у ВНЗ має свою специфіку в періодах, що циклічно чергуються, її освоєння та застосування. Продуктом діяльності студента в цих періодах є його ПК. Освітня підсистема становлення і розвитку ПК у педагогічному ВНЗ виступає складовою частиною професійно-освітньої системи і включає єдину сукупність цілей, змісту, технологій і критеріїв результативності діяльності студентів щодо оволодіння професією в умовах навчально-пізнавальної, імітаційно-моделюючої і професійно-практичної діяльності. Саме ці елементи складають основу індивідуального освітнього середовища студента.

Істотну роль у створенні такого середовища відіграють ІКТ, що виконують низку функцій, а саме: забезпечення виходу в Інтернет будь-якого учасника навчально-виховного процесу; створення, розвиток і ефективне використання інформаційних освітніх ресурсів; розвиток єдиного ІОС, забезпечує присутність у ньому всіх учасників навчально-виховного процесу.

Висновки. Отже, формування ІОС педагогічного ВНЗ на основі широкого використання дидактичних, комунікативних, інтерактивних, практикологічних, особистісно розвиваючих технологій, методик і практик покликана забезпечувати інтелектуальний, професійний ріст і розвиток майбутнього педагога, активне усвідомлення обраної професії й себе в цій професії.

Людство перейшло на новий етап свого розвитку – формується інформаційне

суспільство, в якому інформація та інформаційні процеси стають однією з найважливіших складових життєдіяльності людини і соціуму, що зумовлено зростанням у ньому процесів глобальної інформатизації та комп'ютеризації різних сфер діяльності суспільства й людини. Використання ІКТ дозволяє різко підсилити інструментальні, технологічні та інтелектуальні можливості людини, вивільнити творчий потенціал особистості за рахунок економії часу в процесі оброблення інформації різного типу. В зв'язку з інформатизацією суспільства зростає роль ВНЗ, які готують фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, що володіють особистісними та професійними якостями, котрі мають забезпечувати вміння розв'язувати різні завдання в усіх видах діяльності та відповідати за їх розв'язання. Сучасна освіта має бути спрямована на формування особистості, здатної досить швидко адаптуватися до мінливих економічних, технологічних, соціальних та інформаційних реалій навколишнього світу. На перший план виходить проблема формування професійної компетентності особистості, що є її інтегративною якістю і забезпечує успішну діяльність в інформаційному суспільстві.

Література:

1. Авраменко О. Б. Підготовка студентів – майбутніх вчителів трудового навчання до роботи в школі / О. Б. Авраменко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Вип. 18 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – С. 265-269.
2. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя : [монография] / В. А. Адольф. – Красноярск, 1998. – 310 с.
3. Виды сред в образовании // Курс подготовки модераторов для системы дистанционного обучения. (Колл. авторов лаборатории ДО ИОСО РАО под. рук. Е. С. Полат). – Режим доступа: <http://courses.urc.ac.ru/eng/u7-9.html>.
4. Волкова Н. П. Педагогика: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2002. – 576 с.
5. Думко Ф. К. Підготовка курсантів до професійно-педагогічної роботи з неблагополучними сім'ями : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ф. К. Думко. – Одеса, 2000. – 20 с.
6. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособие / Э. Ф. Зеер. – М., 2003. – 336 с.
7. Зель І. О. Впровадження індивідуальності дорослої людини у викладацькій діяльності вчителя / І. О. Зель // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 10 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ООО «Планер», 2006. – С. 309-313.
8. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
9. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія]. – К.; Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10-18.
10. Коваль Т. І. Організація зворотного зв'язку в комп'ютерних засобах навчання / Т. І. Коваль // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 7 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця, 2005. – С. 332-336.
11. Козырев В. А. Гуманитарная образовательная среда педагогического университета / В. А. Козырев. – СПб. : СПбГУ, 1999. – 116 с.
12. Кузьмина Н. В. Актуальные проблемы профессионально-педагогической подготовки учителя / Кузьмина, В. И. Гинецинский // Советская педагогика. – 1982. – № 3. – С. 63-66.
13. Маркова А. К. Психологические проблемы повышения квалификации / А. К. Маркова // Педагогика. – 1992. – № 9-10. – С. 65-67.
14. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М., 1996. – 309 с.
15. Ничкало Н. Г. Педагогічні і психологічні дослідження в Україні: проблеми і перспективні напрями / Н. Г. Ничкало // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. у 2-х част. – Ч-1. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2002. – С. 16-22.
16. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: [монографія] / За ред. С. О. Сисоевої. – К. : ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
17. Первутинский В. Г. Современные подходы к развитию профессиональной компетентности студентов / В. Г. Первутинский // Сайт кафедры акмеологии РГПУ им. А. И. Герцена (зав. каф. С. Ф. Эхов). Режим доступа: <http://akmeo.rus.net/index.php?id=119>.

Розділ 5 **Психолого-педагогічні основи впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання і виховання студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації**

18. Профессиональное образование. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / Под ред. С. М. Вишняковой. – М. : НМЦСПО, 1999. – 538 с.

19. Шрейдер Ю. А. Информационные процессы и информационная среда / Ю. А. Шрейдер // НТИ. – Сер. 2. – 1976. – № 1. – С. 3-6.

У статті показано вплив інформаційного освітнього середовища на ефективність процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів.

Ключові слова: інформаційне освітнє середовище, інформаційно-комунікаційні технології, професійна компетентність майбутніх учителів, формування професійної компетентності.

В статье показано влияние информационной образовательной среды на эффективность процесса формирования профессиональной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: информационная образовательная среда, информационно-коммуникационные технологии, профессиональная компетентность будущих учителей, формирование профессиональной компетентности.

The article shows the influence of educational information environment on the efficiency of the future teachers professional competence formation.

Keywords: information educational environment, information and communication technology, professional competence of future teachers, the formation of professional competence.